

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Dynamiek in beeld. Onderzoek van Westfrieze nederzettingen uit de bronstijd

Roessingh, W.

Citation

Roessingh, W. (2018, December 13). *Dynamiek in beeld. Onderzoek van Westfrieze nederzettingen uit de bronstijd*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/67133>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/67133>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The following handle holds various files of this Leiden University dissertation:

<http://hdl.handle.net/1887/67133>

Author: Roessingh, W.

Title: Dynamiek in beeld. Onderzoek van Westfriese nederzettingen uit de bronstijd

Issue Date: 2018-12-13

DANKWOORD

Dit proefschrift had ik niet kunnen schrijven zonder steun van collega's, familie en vrienden. Mijn obsessie voor de Westfriese bronstijd heb ik voor een groot deel te danken aan de nieuwsgierigheid en het enthousiasme van Wilko van Zijverden en Eric Lohof. Ik heb veel geleerd van jullie immer kritische houding en ben jullie daar erg dankbaar voor. Het begon voor mij allemaal in Enkhuizen-Kadijken, waar we als veldteam onder vaak barre omstandigheden de meest fantastische ontdekkingen deden. We wisten allemaal dat we hier 'in de Randstad van de bronstijd' een bijzondere vindplaats aan het onderzoeken waren. De goede sfeer en het enthousiasme van collega's in het veld zal me altijd blijven. Bedankt Pim Alders, Ben van den Bercken, Jaap Bergman, Michael Bot, Mirjam Bruineberg, Wendy Deitch, Arjen de Groot, Peter Hazen, Johan Hiemstra, Tim Hoogendijk, Frans Karsbergen, Sentine Kodde, Jeroen Loopik, Helle Molthof, Marieke Opbroek, Marco Penders, April Pijpelink, Arjen Plat, Wouter Smith, Floor Timmermans, Femke Vermue, Linda Verniers, Sarah Zandboer, Marco Zander en diverse archeologiestudenten van de Hogeschool Saxion en de Vrije Universiteit.

Jan en Dorien van het ADC ben ik zeer erkentelijk voor het vertrouwen dat zij me gaven om aan mijn promotieonderzoek te beginnen. Bedankt Henk, voor je steun en het mogelijk maken van een detachering via de ADC RoelBrandt Stichting naar de Universiteit Leiden. Bedankt ook voor de stimulerende gesprekken voorafgaand aan en tijdens mijn onderzoek, je nuchtere blik op zaken was vaak geruststellend.

Promoveren is vaak een eenzaam proces, gelukkig maakte ik deel uit van een hechte onderzoeksgroep van het *Farmers of the Coast* project. Alhoewel we uiteindelijk ieder een eigen pad bewandelden, heb ik veel steun gehad aan mijn directe collega's Yvonne, Patrick en Wilko. Yvonne, de wijze waarop jij je onderzoek vorm hebt gegeven is bewonderenswaardig. Het was heel fijn om met je samen te werken, ik heb veel van je geleerd. Patrick, jouw kritische houding en Brabantse humor zijn een bijzondere combinatie. Al jouw vragen brachten me in het begin soms wat aan het wankelen, maar na een tijd kon ik ze waarderen. Ik kijk met heel veel plezier terug op de veldwerkcampagnes die we samen organiseerden voor de Leidse studenten. Wilko, jij hebt bijna overal wel een antwoord op. Je blinkt uit in geduldigheid en behulpzaamheid. Harry en Corrie, jullie moesten leiding geven aan deze eigenwijze Farmers. En daar zijn jullie goed in geslaagd. Hartelijk dank voor het vertrouwen in mij en de prettige samenwerking gedurende het hele project.

Veel goede herinneringen heb ik aan de reis naar Roemenië en twee uitstapjes naar Engeland met onze onderzoeksgroep. In Roemenië hebben we dagenlang gevaren in de Donaudelta om, net als de Westfriese bronstijdboeren, te ervaren hoe het is om te leven in een omvangrijk merengebied. Als vogelaar kon ik hier mijn hart ophalen, ik heb genoten! Goede herinneringen heb ik ook aan ons bezoek aan bronstijdvindplaatsen in Dartmoor en aan een spontane dagtrip naar de beroemde opgraving Must Farm bij Peterborough.

De eerste maanden van mijn onderzoek bestonden uit het inventariseren van opgravingsgegevens. Veel documenten waren opgeslagen in het provinciaal archeologisch depot van Noord-Holland in Wormer, later Huis van Hilde in Castricum. Ik vond het heerlijk om daar te grasduinen tussen de oude mappen en dozen. Martin, Jean, Mark en Kees, jullie stonden altijd voor me klaar, dank daarvoor! Ook bij Archeologie West-Friesland in Hoorn lag nog veel documentatie, bedankt alle medewerkers daar en in het bijzonder Carla. Jij hebt enorm veel mogelijk gemaakt in het Westfriesse buitengebied. Mede door jouw inspanningen is de Westfriesse bronstijd weer op de kaart gezet.

Ik heb regelmatig contact gehad met de onderzoekers die bij de oude opgravingen betrokken waren. Hun enthousiasme was voor mij zeer stimulerend. Ik denk met veel plezier terug aan gesprekken die ik heb gehad met Jean-François van Regteren Altena, Jan Albert Bakker, Gerard IJzereef, Gerard van Haaff en Linda Therkorn. Dank voor jullie tijd, enthousiasme en aanvullende informatie. Veel van de oude onderzoekers kwamen we ook tegen op de 'West-Friesland Oud & Nieuw Dag' die ik twee keer in Leiden organiseerde. Als onderzoeksgroep presenteerden we op deze dag onze onderzoeksgegevens en gingen met de oude- en nieuwe onderzoekers in discussie. Deze bijeenkomsten waren harmonieus en inspirerend en ik kijk daar met veel plezier op terug.

Voor dit onderzoek is een aantal oude opgravingen geselecteerd om uit te werken. Na de eerste inventarisatieronde bleek de hoeveelheid opgravingstekeningen enorm. Alleen kon ik dat niet digitaliseren in de beschikbare tijd. Voor dit werk regelde Harry zeer snel een studentassistent, Renate de Boer. Renate, zonder jouw digitaliseer-skills had ik nooit zoveel opgravingen kunnen betrekken in mijn onderzoek. Miljoenen puntjes heb je gezet en je deed dat steeds met veel enthousiasme, je bent een topper!

Ook hebben diverse studenten geholpen met het digitaliseren van veldtekeningen tijdens werkcolleges, stages of scripties die ik begeleidde. Daniël IJdo, met heel veel plezier denk ik terug aan jou. Bedankt voor de tijd samen en de goede gesprekken over muziek en het leven. Iemand die ook niet uit onze onderzoekskamer was weg te slaan, was Bastiaan Steffens. Via Saxion kwam je bij ons terecht, je haalde je bachelor en later studeerde je in Leiden af. Het was tof om je al die tijd om ons heen te hebben. Ook veel dank aan de studenten van Saxion voor hun stages en scripties: Esther Eilerink, Rob van Haarlem, Sidney Bakker en Daniël Smit.

Al dat bureauwerk moest natuurlijk af en toe worden afgewisseld met veldwerk. In 2012 zocht Richard Jansen van de Universiteit Leiden voor zijn *fieldschool* een klus in West-Friesland. Samen met Patrick en Wilko organiseerden we veldverkenningen en opgravingen in het noord-oostelijke puntje van West-Friesland, aan de Rikkert in

Enkhuizen. Jan en Esmee Hovenier stelden hun percelen beschikbaar voor onderzoek, dat was fantastisch. Ook wil ik Antoon van der Lee bedanken, op zijn erf konden we tijdens het veldwerk vertoeven en hij stelde zijn oude schuit ter beschikking om ons van het ene naar het andere perceel te vervoeren.

Tijdens het veldwerk in West-Friesland raakte ik in contact met enkele enthousiaste vrijwilligers en amateurarcheologen die mij inspireren. In Enkhuizen was dat Frank Pennekamp van de Historische Vereniging Oud Stede Broec die zich al jaren inzet om de Westfriesse bronstijd op de kaart te zetten met tentoonstellingen en lezingen. Enthousiast en fanatiek is ook Nico Bregman die als inwoner van Hoogkarspel erg trots is op de Hoogkarspelcultuur. Hij schrijft artikelen, geeft lezingen en houdt ook rondleidingen in het gebied. Maureen Kok heb ik pas de laatste jaren leren kennen en is als vrijwilliger verbonden aan de bronstijdboerderij in het Zuiderzeemuseum en lid van de AWN afdeling 2, Noord-Holland Noord. Jouw enthousiasme, nieuwsgierigheid en energie zijn zeer aanstekelijk.

Als laatste wil ik Kees Kiestra noemen, mijn lokale held. Kees was een echte veldwerker met een indrukwekkend postuur, grijze baard en vaak een pijp in zijn mond. Hij werkte hard en was uiterst secuur. Hij las alles over de Westfriesse bronstijd en stelde, goed voorbereid, altijd de juiste vragen. Als geen ander legde hij de problemen en mysteries over de Westfriesse bronstijd bloot, hij wilde altijd weten hoe dat dan precies zat. Begin 2018 vertelde ik hem over onze plannen voor een opgraving in Grootebroek-Waterweide, we zouden het een keer helemaal anders gaan aanpakken. Geweldig vond hij dat en ik was heel blij dat te horen, voelde me zelfs een beetje trots. Kees was al een tijd ziek, maar overleed begin juli toch nog volkomen onverwachts. Lieve Kees, ik had je nog zo graag mijn proefschrift willen overhandigen.

Tijdens mijn promotietraject bleef ik in dienst bij het ADC. Eind 2014 konden we samen met Archol BV starten met het grootschalig onderzoek van de Westfriasiaweg. Met heel veel plezier heb ik samen met Adrie Tol dit project begeleid. Bedank Adrie voor je geveugelde uitspraak 'alles komt goed', dat had ik soms nodig. Dank ook aan de stoere veldwerkers die in regen en wind bijna 25 ha hebben onderzocht. Jullie hebben prachtige ontdekkingen gedaan. Bedankt voor de fijne samenwerking en discussies.

Het schrijven van een proefschrift was voor mij een heel leerzaam proces. Ik heb daar in het begin wat te makkelijk over gedacht. Het uitwerken van oud onderzoek is al een uitdaging, om al die gegevens op een gestructureerde wijze te presenteren zodat de juiste onderzoeksthema's worden belicht was niet eenvoudig. Er moesten keuzes worden gemaakt en Harry heeft me in dat proces enorm geholpen. Harry, dank voor alle tijd

die je hebt gestoken in het doorgronden van mijn soms nogal uitgebreide en wollige teksten en beschrijvingen. Je was uiterst kritisch en het heeft me wel wat tijd gekost om te beseffen hoeveel ik van je heb geleerd. Zonder jouw hulp zou dit boek twee keer zo dik zijn geworden en vast minder goed leesbaar.

Heel veel dank ben ik verschuldigd aan de mensen die mijn teksten hebben doorgespit. Wilko, bedankt voor het voorzien van veel commentaar op mijn teksten. Ben, super dat je mijn hoofdstukken hebt doorgelezen en van krabbels hebt voorzien. Bedankt lieve Kim, jij hebt als een malle in een maand tijd al mijn teksten op taalgebruik doorgenomen. En als laatste, Ineke, mijn lieve schoonmoeder. Heel secuur heb je de laatste versies van mijn teksten doorgespit. Dankzij jullie inzet heb ik wat meer rust gekregen en zijn de teksten beter leesbaar. Lieve Wendy, super fijn dat je mijn samenvatting wilde vertalen naar het Engels. Gavin, mijn Engelse vriend, jij ook veel dank voor het nog eens doornemen van die tekst. Marlon, Annette en Juliette van het ADC, veel dank voor jullie hulp bij het pimpen van foto's (Marlon), maken van hoogtekaarten (Annette) en oplossen van Microsoft Word frustraties (Juliette).

Lieve vrienden en familie, dank voor jullie steun, gesprekken en het oppassen op onze kinderen. De laatste jaren was ik soms wat afwezig, sorry daarvoor. Fijn dat jullie er altijd voor me waren. Danny, mijn vogelvriend, met veel plezier denk ik terug aan onze wandelingen in de natuur. Met jou kon ik goed praten over vogels en promoveren. Dank ook aan de vrienden die ook promoveerden en die mijn geklaag als geen ander begrepen: Boukje, Stieneke en Margriet. Roel, onze buurman en vriend in Amsterdam. Ik moest er soms even uit en jij ook, samen hebben we veel mooie wandelingen gemaakt in Oud-West. Bedankt voor ons contact en de afleiding. Jij hebt me geleerd langzamer te lopen en beter te kijken.

Allerliefste Janneke, je bent geweldig. Je hebt me altijd alle ruimte gegeven die ik nodig had, ook in mijn promotieonderzoek. En dat was niet altijd makkelijk, zeker niet in het laatste jaar. Heel veel avonden trok ik me terug op zolder en ook in het weekend was het vaak raak. Ik ben echt heel blij dat ik dat patroon nu kan doorbreken en er fysiek en mentaal weer wat vaker ben. Ik ben zo gelukkig met jou en onze stoere Job en lieve Mette. Ik hou zielsveel van jullie en kijk uit naar onze avonturen samen.

CURRICULUM VITAE

Wouter Roessingh is op 27 februari 1980 geboren te Hoorn in West-Friesland. In 1998 startte hij met de opleiding 'Archeologie en Prehistorie' aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Voor zijn afstudeerscriptie werkte hij de opgraving van een inheems-Romeinse vindplaats uit en in augustus 2003 studeerde hij af. In september dat jaar startte hij bij ADC ArcheoProjecten en werkte hij op veel verschillende opgravingen door heel Nederland. In 2006 kwam hij in Enkhuizen voor het eerst in aanraking met de Westfrieze bronstijdarcheologie en in 2009 gaf hij leiding aan de opgraving van een omvangrijk nederzettingsterrein van de vindplaats Enkhuizen-Kadijken.

In augustus 2011 startte hij als promovendus in het onderzoeksproject Farmers of the Coast van de Universiteit Leiden. In dit project, gesubsidieerd door de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO), staan de agrarische bronstijdgemeenschappen in het kustgebied centraal. In het kader van dit onderzoeksproject is dit proefschrift over de Westfrieze bronstijdnederzettingen geschreven.

